The Diplomatic Interactions Quarterly
Vol. 3, No. 12, Winter 2025, Pp: 195-232
Http: www.dpiq.ir

An Institutionalist Analysis of the Influence of Iranian and American Think Tanks on Diplomacy and Foreign

Ebrahim Shakouri[1]
Abbas Ali Rahbar[2]
Ebrahim Barzegar[3]

(Received: 02/05/2025 - Accepted: 27/08/2025)
DOI: 10.22034/dpiq.2026.580227.1081

Extended Abstract

Problem Statement and Background

In recent decades, the growing complexity of international relations and the rise of non-state actors have transformed diplomacy from a state-centric enterprise into a multi-layered process involving various

۱ PhD Student, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (Ebrahim.shakouri@gmail.com) Corresponding Author
Orcid Code: https://orcid.org/0009-0002-0422-1014
۲ Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran (Aa.rahbar@atu.ac.ir)
Orcid Code: https://orcid.org/0000-0003-4170-1316
۳ Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (Barzegar@atu.ac.ir)
Orcid Code: https://orcid.org/0000-0001-9250-4772

knowledge-producing institutions. Within this transformed diplomatic landscape, think tanks have emerged as significant intermediaries between specialized knowledge and policy decisions, particularly in foreign policy and diplomatic negotiations. While the literature acknowledges their growing influence on policymaking (Abelson, 2018; McGann, 2020), there remains a notable gap in comparative institutional analysis of how these organizations exert influence specifically on diplomatic processes and negotiations—often termed "Track II diplomacy" (Jones, 2015). This gap is especially pronounced when comparing Western and non-Western contexts, where institutional arrangements differ fundamentally.

Existing scholarship largely focuses on Western democracies, especially the United States, where think tanks such as Brookings and Carnegie have long shaped foreign policy discourse and provided direct input to negotiating teams (Rich, 2004; Stone, 2007). However, far less attention has been paid to the institutional conditions that enable or constrain think tank influence on diplomacy in non-Western contexts, such as Iran. While a few studies have examined Iranian think tanks in terms of structure, funding, or general policy impact (Fattahi et al., 2019; Pour Ramezan & Mohammadi, 2025; Sadeghi Ghahroudi, 2024), none offers a systematic comparative analysis of how institutional arrangements affect their actual diplomatic influence. This study addresses that gap by asking: How do institutional differences between selected American and Iranian think tanks lead to divergent levels of influence on diplomatic processes and foreign policy outcomes? Specifically, it investigates why Brookings and Carnegie shape international negotiations and diplomatic agendas, while their Iranian counterparts—despite academic capacity or official status—remain largely peripheral to actual diplomatic decision-making. The study is grounded in new institutionalism, which emphasizes formal rules, informal norms, and historical path

dependence, and also draws on Track II diplomacy as a key mechanism for think tank influence.

Research Objective

The primary objective is to conduct a comparative institutionalist analysis of four think tanks—two American (Brookings and Carnegie) and two Iranian (Sharif Governance Think Tank and IPIS). The study aims to: (1) identify and compare institutional structures, funding mechanisms, and networking strategies; (2) assess levels of access to diplomatic processes and negotiation teams; (3) evaluate actual influence on diplomatic discourse, negotiation agendas, and foreign policy outcomes; and (4) explain the institutional factors accounting for the observed differences. Ultimately, it seeks actionable policy recommendations for enhancing Iranian think tanks' diplomatic influence, grounded in new institutionalism. The study also contributes to the broader literature on think tank influence by highlighting how institutional design shapes the capacity of these organizations to participate effectively in diplomatic processes.

Research Methodology

This study adopts a qualitative comparative case study design, drawing on new institutionalism—an approach that emphasizes formal rules, informal norms, institutional structures, and historical path dependence in shaping the behavior of political actors (Hall & Taylor, 1996; Peters, 2012). This framework explains why similar organizations perform differently across institutional environments. The four think tanks were purposively selected based on three criteria: (a) relevance to foreign policy and diplomacy, (b) institutional diversity (ranging from independent to state-embedded), and (c) sufficient documentary evidence. Data were collected through extensive document analysis of official reports, financial statements, organizational statutes, research outputs, and media appearances.

Additionally, process tracing was employed to track specific instances of influence on diplomatic negotiations and policy decisions, drawing on secondary sources and public records. The analysis was structured around three dimensions: (1) institutional structure and independence (financial autonomy, governance, and staffing), (2) networking and access to diplomatic bodies, and (3) actual influence on diplomatic processes (direct, indirect, and discursive). This triangulation ensures reliability and allows for a nuanced understanding of how institutionalism can explain divergent patterns of diplomatic influence.

Findings

The findings reveal a stark contrast between the two national contexts. American think tanks (Brookings and Carnegie) exhibit high institutional independence, diverse and sustainable funding, and extensive networking with the U.S. diplomatic corps. Brookings, founded in 1916, benefits from a large endowment (over US$466 million in 2025) and a well-established "revolving door" whereby researchers frequently move between the think tank and senior diplomatic positions. This allows Brookings scholars direct participation in advisory meetings, informal dialogues, and working groups for international negotiations. Its research outputs—hundreds of reports annually—are routinely cited by U.S. negotiators and shape acceptable diplomatic discourse. Carnegie, established in 1910, adopts a transnational approach with regional offices worldwide. Its focus on strategic issues such as arms control and great-power politics gives it a unique ability to shape global diplomatic norms and facilitate multilateral negotiations. Carnegie's experts are frequently invited to UN consultations and Track II dialogue sessions, contributing to pre-negotiation frameworks. Both institutions exercise influence through direct policy advice, agenda-setting, and normative framing—termed "discursive influence."

Iranian think tanks (Sharif and IPIS) face significant constraints. Sharif enjoys relative academic independence and produces high-quality research on governance, but lacks institutionalized communication channels with the Ministry of Foreign Affairs. Its influence remains indirect and expert-level, confined to occasional workshops and personal contacts, with no systematic mechanism for translating research into diplomatic products. IPIS, directly attached to the Ministry, has formal access to classified information and negotiating teams, giving it direct influence on intra-organizational decision-making. Yet its dependence on state bureaucracy limits analytical independence, originality, and the capacity for constructive criticism. Its influence is largely supportive of official positions, and confidentiality prevents its outputs from contributing to broader diplomatic discourse. These findings demonstrate that institutionalism explains why think tanks with similar academic capacities have vastly different levels of diplomatic influence, highlighting a structural dilemma for Iran: Sharif has independence but no access, while IPIS has access but no independence.

Conclusion

The comparative analysis demonstrates that think tanks' diplomatic influence is shaped by three institutional factors: (1) organizational independence, (2) systematic access to diplomatic processes, and (3) effective participation in Track II diplomacy. American think tanks succeed by combining high independence with informal yet institutionalized access, enabling them to shape both negotiation content and broader intellectual frameworks. Iranian think tanks suffer from a structural dilemma—Sharif has independence but no access, while IPIS has access but no independence—and neither achieves the synergy required for substantial influence. The study concludes that without reforming institutional frameworks and creating intermediary links between think tanks and the diplomatic structure, expectations

of increasing think tank influence on Iran's foreign policy are unrealistic. Based on the institutionalist perspective, four policy recommendations are offered: (1) enhancing independence through diverse and sustainable funding; (2) establishing systematic channels for interaction with the Ministry of Foreign Affairs; (3) strengthening Track II diplomacy through informal dialogues; and (4) translating academic outputs into diplomatic products. These recommendations, rooted in new institutionalism, provide a roadmap for bridging the gap between knowledge production and diplomatic influence in Iran's foreign policy system, highlighting that institutional design is a critical variable in explaining cross-national variation in think tank influence.

Keywords: Institutionalism, Think Tanks, Diplomacy, Foreign Policy, Influence.

.

How to Cite: Shakouri, E , Rahbar,A A and Barzegar,E . (2025). An Institutionalist Analysis of the Influence of Iranian and American Think Tanks on Diplomacy and Foreign Policy. (e250341). *Diplomatic Interactions*, 3(11), 195-232. e250341 doi: 10.22034/dpiq.2026.580227.1081

فصلنامه تعاملات دیپلماتیک

سال سوم، شماره ۱۲، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۱۹۵-۲۳۲

Http: www.dpiq.ir

تحلیل نهاد گرایانه نفوذ اندیشکده‌های ایرانی و آمریکایی بر دیپلماسی و سیاست خارجی

ابراهیم شکوری [۱]- عباسعلی رهبر [۲]- ابراهیم برزگر [۳]

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۱۲- تاریخ تصویب:۱۴۰۴/۰۶/۰۵)

DOI: 10.22034/dpiq.2026.580227.1081

چکیده

اندیشکده‌ها به‌عنوان نهادهای واسط میان دانش تخصصی و ساختارهای تصمیم‌گیری، نقش فزاینده‌ای در فرآیند دیپلماسی و سیاست‌گذاری خارجی ایفا می کنند. با این حال، میزان اثرگذاری این نهادها بر دیپلماسی تابعی از ساختار نهادی، سطح استقلال، منابع، شبکه‌های ارتباطی و توانایی آن‌ها در دسترسی به فرآیندهای تصمیم گیری و مذاکرات دیپلماتیک است. این پژوهش با اتخاذ رویکرد نهادگرایی، به تحلیل تطبیقی عملکرد و نفوذ چهار اندیشکده منتخب، یعنی اندیشکده‌های بروکینگز و کارنگی در آمریکا و اندیشکده حکمرانی شریف و مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امورخارجه در ایران بر دیپلماسی و سیاست خارجی این دو کشور می‌پردازد. روش تحقیق کیفی و مبتنی بر مطالعه موردی تطبیقی، تحلیل اسناد، بررسی خروجی‌های پژوهشی و ردیابی فرآیندهای تأثیرگذاری بر مذاکرات و تصمیم‌گیری‌های دیپلماتیک است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اندیشکده‌های غربی به دلیل استقلال نهادی توأم با پیوندهای غیررسمی با بدنه دیپلماسی، شبکه‌سازی گسترده و برخورداری از مکانیسم‌های دیپلماسی پشت‌صحنه، از نفوذ بیشتری در شکل‌دهی به دستور کار مذاکرات، محتوای توافقات بین‌المللی و جهت‌گیری دیپلماسی برخوردارند. در مقابل، اندیشکده‌های ایرانی به‌رغم نقش رسمی یا ظرفیت علمی قابل‌توجه، به دلیل محدودیت‌های نهادی، فقدان سازوکارهای نهادینه‌شده برای اتصال به فرآیند دیپلماسی رسمی و غلبه برخی رویکردهای تشریفاتی، نفوذ محدودتری بر پویش‌های دیپلماتیک جاری دارند. بدون اصلاح بسترهای نهادی و ایجاد حلقه‌های واسط میان اندیشکده و ساختار دیپلماسی، انتظار افزایش نفوذ اندیشکده‌ها بر دیپلماسی و سیاست خارجی واقع‌بینانه نخواهد بود. این پژوهش بر ضرورت بازاندیشی در جایگاه نهادی و راهبردهای ارتباطی اندیشکده‌های ایرانی با دستگاه دیپلماسی تأکید دارد.

واژگان کلیدی: نهادگرایی، اندیشکده، دیپلماسی، سیاست خارجی، نفوذ سیاستی.

---

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم‌سیاسی دانشگاه علامه‌طباطبائی، تهران، ایران. (Ebrahim.shakouri@gmail.com) نویسنده مسئول

Orcid Code: https://orcid.org/0009-0002-0422-1014

۲. استاد علوم‌سیاسی دانشکده حقوق و علوم‌سیاسی دانشگاه علامه‌طباطبائی، تهران، ایران. (Aa.rahbar@atu.ac.ir)

Orcid Code: https://orcid.org/0000-0003-4170-1316

۳. استاد علوم‌سیاسی دانشکده حقوق و علوم‌سیاسی دانشگاه علامه‌طباطبائی، تهران، ایران. (Barzegar@atu.ac.ir)

Orcid Code: https://orcid.org/0000-0001-9250-4772

مقدمه

در دهه‌های اخیر، تحولات نظام‌بین‌الملل و پیچیده‌تر شدن فرآیندهای تصمیم‌گیری در سیاست خارجی، موجب افزایش نقش بازیگران غیردولتی در عرصه دیپلماسی شده است. دیپلماسی دیگر صرفاً در انحصار دولت‌ها و وزارت خارجه نیست و بازیگران جدیدی از جمله اندیشکده‌ها به عنوان کنشگران مؤثر در فرآیندهای دیپلماتیک ظهور کرده‌اند. در این میان جایگاه اندیشکده‌ها به عنوان بازیگرانی با نفوذ چشمگیر در حوزه‌های دیپلماسی و سیاست خارجی، غیرقابل انکار است.

اگرچه در متون علمی، اجماعی در مورد تعریف اندیشکده و انواع اشکال آن وجود ندارد، ولی اتاق‌های فکری که دانش تخصصی آن‌ها معطوف به خیر عمومی(آلمیرون و شیفرا،۲۰۲۱: ۳۷)[1]مثل سیاست خارجی است، موضوع این پژوهش هستند. مراکزی که تأثیر چشمگیری بر سیاست‌گذاران با ارتباط نزدیک با آن‌ها و فرآیند تدوین سیاست عمومی و همچنین در شکل‌دهی به افکار عمومی دارند(آبلسون،۲۰۱۸: ۲۴۶)[2] آن‌ها را همچنین می‌توان در زمره نظام‌های اطلاعاتی سیاسی دانست(امامیان و باقری‌پور،۲۰۲۴: ۲)[3] اثرگذاری اندیشکده‌ها صرفاً به تولید دانش محدود نمی‌شود، بلکه توانایی آن‌ها در ورود به عرصه دیپلماسی رسمی و غیررسمی و نیز تعامل با شبکه‌های تصمیم‌سازی، نقش تعیین‌کننده‌ای در میزان نفوذ آن‌ها دارد(آبلسون و راستریک،۲۰۲۱: ۱۲۴)[4] اندیشکده‌ها را همچنین می‌توان به‌مثابه کارخانه تولید فکر و دانش برای دولت و پلی میان دانش و سیاست‌گذاری رسمی دانست که محل تصمیم‌سازی برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزی‌های راهبردی برای دولت‌ها به شمار می‌روند(شکوری و بختیاری، ۱۴۰۳: ۸۳)[5]

اندیشکده‌ها نقشی حیاتی در عرصه تحلیل، توصیه‌های سیاستی و شکل‌دهی به تصمیم‌گیری‌ها دارند (معراجی، ۱۴۰۰: ۱۲۵) و در این میان آن دسته از اندیشکده‌هایی که

1. Almiron, N and Xifra, J
2. Abelson, D.E
3, Emamian, Seyed MohamadSadegh and Bagheripour, Reza
4, Abelson, D. E. and Rastrick, Christopher J
5, Shakouri, E and Bakhtiari T

قادرند یافته‌های خود را از طریق دیپلماسی مسیر دوم یا «دیپلماسی موازی»[6] و کانال‌های غیررسمی به مذاکره‌کنندگان و تصمیم سازان منتقل کنند، اقبال بیشتری برای تأثیرگذاری بر سیاست خارجی دارند(مک گان،۲۰۰۷: ۳۸).[7] این مقاله با تمرکز بر چهار اندیشکده منتخب آمریکایی و ایرانی، می‌کوشد با «رویکرد نهادگرایی»[8] تفاوت‌های نهادی، عملکردی و تأثیرگذاری دیپلماتیک این مراکز را تحلیل کرده و نسبت آن‌ها را با میزان نفوذ بر سیاست خارجی تبیین کند. طبق رویکرد نهادگرایی جدید، تصمیمات سیاسی نه فقط حاصل انتخاب‌های عقلانی فردی، بلکه نتیجه تعامل میان قواعد، هنجارها، ساختارها و ترتیبات نهادی است که در طول زمان تثبیت و نهادینه شده‌اند(هال و تیلور، ۱۹۹۶: ۲۲۳). این پژوهش در پی آن است تا با ارائه تحلیل تطبیقی، به فهم دقیق‌تری از نقاط قوت و ضعف ساختار اندیشکده‌ای در ایران به‌ویژه از منظر «نفوذ بر دیپلماسی» کمک کند.

مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که چگونه تفاوت‌های نهادی میان اندیشکده‌های منتخب، به تفاوت در سطح عملکرد و نفوذ آن‌ها بر فرآیندهای دیپلماتیک منجر شده و این امر چه تأثیری بر میزان نفوذ آن‌ها در سیاست خارجی دارد. به بیان دیگر، این پژوهش می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که چرا اندیشکده‌هایی مانند بروکینگز[1] و کارنگی[2] قادرند در سطح ملی و بین‌المللی بر مذاکرات و جهت‌گیری‌های دیپلماتیک تأثیر بگذارند، در حالی که اندیشکده‌های ایرانی با وجود تولید دانش، کمتر به چنین جایگاهی دست می‌یابند. کارشناسان اندیشکده‌های آمریکایی به‌طور مستمر در فرآیندهای مشورتی دیپلماتیک حضور دارند و بسیاری از آن‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در ساختارهای رسمی دیپلماسی جذب می‌شوند. در ایران علی‌رغم آنکه اندیشکده‌هایی با مأموریت تحلیل سیاست خارجی و حکمرانی شکل گرفته‌اند، اما میزان نفوذ آن‌ها بر فرآیندهای دیپلماتیک محل پرسش است.

6. Track II Diplomacy
7. McGann
8. Institutionalism approach
1. Brookings Institution
2. Carnegie Endowment for International Peace

ادبیات نظری: نهادگرایی، دیپلماسی و نقش اندیشکده‌ها

نهادگرایی به‌عنوان یکی از رویکردهای مهم علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، بر نقش نهادها در شکل‌دهی به رفتار کنشگران تأکید دارد. نهادگرایی جدید در تحلیل سیاست‌گذاری و دیپلماسی، از طریق تأکید بر قواعد، هنجارها و نیز ساختارهای نهادی، ابزارهای مفهومی متنوعی برای تحلیل نهادها و تأثیرشان بر فرآیندهای دیپلماتیک فراهم می‌آورد(لکورس،۲۰۰۵: ۵).[1] در این پژوهش، نهادگرایی به‌عنوان چارچوبی برای تحلیل جایگاه اندیشکده‌ها در منظومه دیپلماسی و سیاست خارجی در نظر گرفته شده است.

اندیشکده‌ها نهادهایی هستند که در مرز میان دانشگاه، دولت و دیپلماسی قرار دارند. این نهادها با تولید دانش کاربردی و ارائه توصیه‌های سیاستی، تلاش می‌کنند شکاف میان پژوهش آکادمیک و تصمیم‌گیری عملی در عرصه دیپلماسی را پر کنند(آبلسون،۲۰۱۸: ۴۶). از منظر نهادگرایی، اندیشکده‌ها بخشی از «اکوسیستم نهادی دیپلماسی» هستند که کارکرد آن‌ها تابعی از قواعد رسمی، منابع و مشروعیت حرفه‌ای است. دیپلماسی موازی به عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌های نفوذ اندیشکده‌ها، به تعاملات غیررسمی میان کارشناسان، دانشگاهیان و اندیشکده‌ها اطلاق می‌شود که به‌صورت مکمل دیپلماسی رسمی یا مسیر اول[2]عمل می‌کند. اندیشکده‌ها از طریق برگزاری نشست‌های غیررسمی، تولید اسناد پیش‌نویس توافقات و مشاوره به تیم‌های مذاکره‌کننده، نقش کلیدی در این عرصه ایفا می‌کنند(جونز،۲۰۱۵: ۲۳).[3] از منظر نهادگرایی، موفقیت اندیشکده‌ها در دیپلماسی موازی تابعی از استقلال نهادی، اعتبار حرفه‌ای و توانایی آن‌ها در ایجاد اعتماد میان طرف‌های مذاکره است. نهادگرایی جامعه‌شناختی بر نقش هنجارها و مشروعیت در پذیرش توصیه‌های اندیشکده‌ها توسط دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان تأکید دارد. اندیشکده‌هایی که توانسته‌اند هنجارهای حرفه‌ای و اخلاقی را در خود نهادینه کنند، از مشروعیت بیشتری برای تأثیرگذاری بر فرآیندهای دیپلماتیک برخوردارند. همچنین

3. Lecours
4. Track I
1. Jones, Peter

نهادگرایی تاریخی نشان می‌دهد که الگوهای نفوذ اندیشکده‌ها بر دیپلماسی در طول زمان شکل گرفته و تثبیت شده‌اند و تغییر آن‌ها نیازمند تحول در ساختارهای نهادی است.

پیشینه پژوهش

مطالعات متعددی تاکنون به بررسی نقش اندیشکده‌ها در سیاست خارجی پرداخته‌اند، اما تعداد محدودی به «نفوذ بر دیپلماسی» آن‌ها اشاره داشته‌اند. از آنجا که دیپلماسی موازی و تعاملات غیررسمی میان اندیشکده‌ها و دستگاه‌های دیپلماتیک اهمیت فزاینده‌ای یافته، آثار متعددی به این موضوع پرداخته‌اند. مثلاً جونز (۲۰۱۵) به بررسی نقش اندیشکده‌ها در دیپلماسی موازی و تأثیر آن‌ها بر مذاکرات بین‌المللی پرداخته و نشان داده است که چگونه اندیشکده‌ها می‌توانند به عنوان تسهیلگر مذاکرات در بحران‌های بین‌المللی عمل کنند. آبلسون[1](۲۰۱۹) پدیده «درب گردان»[2]میان اندیشکده‌ها و مناصب دیپلماتیک را تحلیل کرده و نشان داده است که این جابجایی نیروی انسانی چگونه به نفوذ اندیشکده‌ها بر دیپلماسی رسمی منجر می‌شود.

در آثار فارسی بیشتر میزان تأثیرگذاری اندیشکده‌ها بر خود سیاست خارجی بررسی شده و کمتر موضوع «نفوذ بر دیپلماسی» آن‌ها مدنظر قرار گرفته است. فتاحی و همکارانش (۱۳۹۸) اندیشکده‌ها را از نظر ساختار سازمانی و مدیریت بررسی کرده‌اند که سعی در تأثیرگذاری بر فرآیندهای تصمیم‌گیری دارند. صادقی قهرودی (۱۴۰۳) نگاهی به تأمین مالی اندیشکده‌ها داشته و اثرات آن بر استقلال فکری و کیفیت تحلیل‌ها را بررسی کرده است. پور رمضان و محمدی (۲۰۲۵) چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی اندیشکده‌ها و ظرفیت آن‌ها برای تأثیرگذاری بر تدوین تصمیمات سیاست خارجی را تحلیل کرده‌اند. رضایی (۱۴۰۴) سازوکارها و روش‌های تأثیرگذاری اندیشکده‌ها را در فرآیندهای سیاست‌گذاری عمومی و تصمیم‌سازی حکمرانی بررسی و توصیه کرده که آن‌ها می‌توانند با ایجاد «شبکه‌های ارتباطی» میان نخبگان، ائتلاف‌های معرفتی و بازیگران خط مشی، دیدگاه‌های علمی را وارد فرآیندهای سیاست‌گذاری کنند. البته برخی مانند امامیان و

2. Abelson, D, E
3. Revolving Door

باقری‌پور (۲۰۲۴) در خلال مباحث اصلی خود، به افزایش اتکای سازمان‌های مشورتی به ابزارهای مبتنی بر فناوری‌های نوین اشاره کرده‌اند که می‌تواند به تسهیل ارتباط با شبکه‌های دیپلماتیک منجر شود.

همچنین مقاله حاج زرگرباشی و همکاران (۱۴۰۲) به تداوم و تغییر در روابط ایران و روسیه با رویکرد روندنگاری پرداخته و نشان داده است که چگونه تحولات دیپلماتیک می‌تواند بر ساختارهای نهادی تأثیر گذارد. نوریان و احمدی (۱۴۰۴) بحران اوکراین و تأثیر آن بر روابط دیپلماتیک ایران و روسیه را تحلیل کرده‌اند که می‌تواند درس‌هایی برای نقش‌آفرینی اندیشکده‌ها در بحران‌های بین‌المللی داشته باشد. دمیرچی و جاودانی مقدم (۱۴۰۲) نیز در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تطبیقی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در قبال کردستان عراق (۲۰۲۳-۲۰۰۳)» به تحلیل نقش نهادهای فکری در دیپلماسی منطقه‌ای پرداخته‌اند.

روش پژوهش

این پژوهش با روش تحقیق کیفی و مبتنی بر مطالعه موردی - تطبیقی میان اندیشکده‌های مورد بررسی و با تحلیل اسناد موجود آن‌ها، بررسی خروجی‌های پژوهشی هر یک و «ردیابی فرآیندهای تأثیرگذاری»[1] بر مذاکرات و تصمیم‌گیری‌های دیپلماتیک صورت گرفته است. چهار اندیشکده موضوع این پژوهش علاوه بر انتشار منظم تولیدات خود، هر یک به نحوی مورد توجه و نقد عملکرد اندیشمندان این حوزه نیز بوده‌اند که منبع مناسبی جهت ارزیابی آن‌هاست. نویسنده این مقاله پیش از این نیز در کتاب «آن‌ها چگونه تصمیم می‌گیرند؟» (شکوری و بختیاری، ۱۴۰۳) به واکاوی نقش اتاق‌های فکر آمریکایی در تصمیم‌گیری و گفتمان سازی پرداخته است. با این مقدمه، به بررسی چهار اندیشکده منتخب یادشده آمریکایی و ایرانی می‌پردازیم.

1. Tracking impact processes

اندیشکده بروکینگز؛ استقلال، شبکه‌سازی و نفوذ دیپلماتیک

مؤسسه بروکینگز (تأسیس ۱۹۱۶) از قدیمی‌ترین و معتبرترین اندیشکده‌های آمریکایی است که نقش برجسته‌ای در دیپلماسی و سیاست خارجی واشنگتن ایفا کرده و به‌عنوان نهادی مستقل و غیرانتفاعی، همواره در پی ارائه تحلیل‌های سیاستی مبتنی بر پژوهش‌های علمی و داده محور بوده است(آبلسون، ۲۰۱۸: ۳۲). از منظر نهادگرایی، بروکینگز نمونه‌ای شاخص از نهادی است که با تثبیت قواعد سازمانی، تأمین منابع متنوع و ایجاد شبکه‌های گسترده ارتباطی با بدنه دیپلماسی، جایگاهی پایدار در ساختار تصمیم‌سازی سیاست خارجی به دست آورده است.

ساختار نهادی آن بر استقلال سازمانی، تنوع منابع مالی و تفکیک نسبی از دولت استوار است که به آن مشروعیت علمی و حرفه‌ای بالا می‌بخشد. برنامه‌های تخصصی متعدد در حوزه سیاست خارجی، امنیت بین‌الملل و مطالعات منطقه‌ای، تولیدات پژوهشی این اندیشکده را از عمق علمی قابل تبدیل به توصیه‌های عملی برای دیپلمات‌ها برخوردار ساخته است. این اندیشکده ارتباط نزدیکی با نخبگان سیاسی و دیپلماتیک دارد و این امر امکان می‌دهد تا از مشروعیت علمی و حرفه‌ای بالایی برخوردار شود(مک گان،۲۰۰۷: ۵۱).

عملکرد پژوهشی بروکینگز از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت نهادی آن است. این اندیشکده سالانه صدها گزارش، سیاست‌نامه، مقاله تحلیلی و کتاب در حوزه سیاست خارجی منتشر می‌کند. این تولیدات اغلب با هدف تأثیرگذاری مستقیم بر دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان طراحی می‌شوند و از زبان فنی اما قابل فهم برای نخبگان سیاسی بهره می‌برند(ریچ،۲۰۰۴: ۱۴۷)[1]. از منظر نهادگرایی تاریخی، استمرار فعالیت پژوهشی بروکینگز در طول دهه‌ها موجب انباشت سرمایه نهادی و شکل‌گیری مسیر وابستگی شده است. به بیان دیگر، موفقیت‌های گذشته این اندیشکده در ارائه مشاوره‌های دیپلماتیک مؤثر، جایگاه کنونی آن را تثبیت و دسترسی آن به منابع و شبکه‌های دیپلماتیک را تسهیل کرده است(پیرسون، ترجمه فاضلی، ۱۴۰۴: ۲۲۶). این امر سبب شده بروکینگز نه‌تنها در

1. Rich, Andrew

تولید دانش، بلکه در تعیین دستور کار مذاکرات و جهت‌گیری دیپلماسی آمریکا نقش ایفا کند.

از دیگر شاخص‌های اثرگذاری مهم بروکینگز، سطح بالای نفوذ آن بر فرآیندهای دیپلماتیک است. کارشناسان و پژوهشگران این اندیشکده به‌طور مستمر در نشست‌های مشورتی وزارت خارجه آمریکا، جلسات غیررسمی با دیپلمات‌های خارجی و کارگروه‌های تخصصی مذاکرات بین‌المللی حضور دارند. این حضور در فرآیندهای دیپلماتیک موجب می‌شود که تحلیل‌های بروکینگز به‌سرعت وارد متن مذاکرات شده و بر مواضع تیم‌های مذاکره‌کننده آمریکا تأثیر گذارد(استون،۲۰۰۷: ۱۲).[1] بروکینگز با بهره‌گیری هوشمندانه از کانال‌های غیررسمی دیپلماسی، توانسته تصویر نهادی خود را به‌عنوان مرجع معتمد تحلیل سیاست خارجی در میان دیپلمات‌ها تثبیت کند. همچنین توجه خاص به تهیه پیش‌نویس توافقات بین‌المللی، برگزاری نشست‌های محرمانه با مقامات خارجی و ارائه مشاوره به تیم‌های مذاکره‌کننده، موجب گسترش دامنه نفوذ این اندیشکده در عرصه دیپلماسی شده است.

نفوذ بروکینگز بر دیپلماسی آمریکا را نیز می‌توان در چند سطح تحلیل کرد. در سطح نخست، بسیاری از پژوهشگران این اندیشکده به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم وارد ساختار دیپلماسی رسمی می‌شوند. پدیده «درب گردان» میان بروکینگز و نهادهای دیپلماتیک، به‌ویژه وزارت خارجه و شورای امنیت ملی آمریکا، نشان‌دهنده پیوند نهادی عمیق میان این اندیشکده و ساختار تصمیم‌سازی دیپلماتیک است(آبلسون،۲۰۱۹: ۲۴۳). در سطح دوم، توصیه‌های سیاستی بروکینگز به‌عنوان منابع مرجع در فرآیند مذاکرات بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد. دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان اغلب از گزارش‌ها و سیاست‌نامه‌های این اندیشکده برای توجیه یا اصلاح مواضع خود بهره می‌برند. در سطح سوم، بروکینگز با کاربست به‌موقع و هوشمندانه دیپلماسی موازی و شکل‌دهی به گفتمان نخبگان، فضای فکری لازم برای پیشبرد برخی ابتکارات دیپلماتیک را فراهم می‌کند. این سطح از نفوذ، غیرمستقیم اما پایدار و عمیق است.

2. Stone, Diane

تحلیل نهاد گرایانه نفوذ بروکینگز

از منظر نهادگرایی، موفقیت بروکینگز را می‌توان حاصل هم‌افزایی چند عامل نهادی دانست: استقلال سازمانی، منابع مالی متنوع، تخصص گرایی، شبکه‌سازی گسترده با بدنه دیپلماسی و بهره‌گیری مؤثر از کانال‌های غیررسمی مذاکره. این عوامل در کنار یکدیگر، ظرفیت نهادی بروکینگز را افزایش داده و آن را به بازیگری مؤثر در دیپلماسی آمریکا تبدیل کرده‌اند. نهادگرایی تاریخی در اینجا یعنی این ظرفیت نهادی بروکینگز در طول زمان انباشته و بازتولید شده است. نهادگرایی عقلانی نیز بر این نکته تأکید دارد که دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان، با درک هزینه‌ها و منافع، به تحلیل‌های بروکینگز به‌عنوان منبعی کم‌هزینه اما معتبر رجوع می‌کنند. در نهایت، نهادگرایی جامعه‌شناختی بر نقش مشروعیت و هنجارهای حرفه‌ای در پذیرش تحلیل‌های این اندیشکده توسط جامعه دیپلماتیک تأکید دارد. به طور خلاصه بروکینگز نمونه‌ای مناسب از نهادی است که توانسته با تلفیق تولید دانش، نفوذ بر فرآیندهای دیپلماتیک و ارتباط نهادی با ساختار قدرت، نقشی مؤثر در دیپلماسی آمریکا ایفا کند. اثرگذاری این قبیل اندیشکده‌ها نه صرفاً تابع کیفیت علمی، بلکه نتیجه ساختار نهادی و راهبردهای ارتباطی آن‌ها با بدنه دیپلماسی است.

کارنگی؛ سطح عملکرد و نفوذ بر دیپلماسی

موقوفه کارنگی برای صلح بین‌المللی (تأسیس ۱۹۱۰م) از نهادهای مهم اندیشه‌ورز در حوزه سیاست خارجی و امنیت بین‌الملل آمریکاست که نقش آن فراتر از سطح ملی گسترش یافته و ماهیتی فراملی در عرصه دیپلماسی جهانی به خود گرفته است. این اندیشکده از منظر نهادی واجد ویژگی‌هایی است که آن را به یکی از تأثیرگذارترین بازیگران فکری در عرصه دیپلماسی بین‌المللی تبدیل کرده است(مک گان، ۲۰۲۰: ۶۷). تحلیل نهاد گرایانه کارنگی نشان می‌دهد که این اندیشکده با اتکا به استقلال نهادی، شبکه‌سازی بین‌المللی و حضور فعال در فرآیندهای دیپلماتیک فراملی، توانسته جایگاهی مهم در شکل‌دهی به مذاکرات و هنجارهای دیپلماتیک به دست آورد.

از ویژگی‌های متمایز اندیشکده کارنگی، ساختار فراملی آن است. برخلاف بسیاری از اندیشکده‌ها که تمرکز اصلی آن‌ها بر سیاست خارجی کشور مبدأ است، کارنگی دفاتر

منطقه‌ای در اروپا، خاورمیانه، روسیه، چین و هند دارد. این ساختار نهادی فراملی به کارنگی این امکان را می‌دهد تا تحلیل‌هایی مبتنی بر دیدگاه‌های بومی و چند سطحی ارائه کند و در مذاکرات و ابتکارات دیپلماتیک چندجانبه نقش‌آفرینی نماید(استون،۲۰۰۷: ۹۴). از منظر نهادگرایی تاریخی، توسعه این ساختار فراملی نتیجه فرآیندی تدریجی و مبتنی بر انباشت سرمایه نهادی است. کارنگی با گسترش دامنه فعالیت خود، نه‌تنها نفوذ نهادی خویش را افزایش داده، بلکه به بازتولید هنجارهای حرفه‌ای دیپلماتیک در سطح بین‌المللی کمک کرده و این امر موجب شده است که تحلیل‌های کارنگی از مقبولیت بالایی در میان دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان بین‌المللی برخوردار شود.

کارنگی بر تولید دانش تخصصی در حوزه سیاست خارجی، امنیت بین‌الملل و کنترل تسلیحات تمرکز دارد. گزارش‌ها و تحلیل‌های این اندیشکده که اغلب مبتنی بر پژوهش‌های میدانی، تخصصی و داده محور هستند، برای مخاطبان حرفه‌ای دیپلماسی طراحی می‌شوند(آبلسون،۲۰۱۸: ۱۱۵). این تخصص گرایی موجب شده کارنگی به مرجع فکری در موضوعات حساسی چون منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای، تحولات ژئوپلیتیکی و سیاست خارجی قدرت‌های بزرگ تبدیل شود. از منظر نهادگرایی عقلانی، دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان به تحلیل‌های کارنگی به‌عنوان منابعی قابل اعتماد و کم‌هزینه برای کاهش عدم قطعیت در مذاکرات بین‌المللی رجوع می‌کنند. این کارکرد، جایگاه نهادی کارنگی را در شبکه دیپلماسی جهانی تقویت کرده است.

نفوذ کارنگی بر دیپلماسی نه‌تنها در داخل آمریکا، بلکه در سطح بین‌المللی قابل مشاهده است. کارشناسان این اندیشکده در نشست‌های بین‌المللی، مذاکرات چندجانبه و فرآیندهای مشورتی سازمان ملل متحد حضور فعال دارند و تحلیل‌های آن‌ها در پیش‌نویس توافقات و بیانیه‌های دیپلماتیک بازتاب می‌یابد. این حضور در عرصه دیپلماسی بین‌المللی، به کارنگی امکان می‌دهد تا در شکل‌دهی به هنجارها و رژیم‌های بین‌المللی نقش‌آفرینی کند(استون،۲۰۰۷: ۹۴). از منظر نهادگرایی جامعه‌شناختی، این نفوذ دیپلماتیک به تثبیت هنجارهای فکری و حرفه‌ای مورد نظر کارنگی کمک می‌کند و دیپلماسی موازی به ابزار بازتولید قدرت نهادی کارنگی تبدیل می‌شود. برخلاف برخی اندیشکده‌ها که تمرکز

آن‌ها صرفاً معطوف به مشاوره به دولت متبوع است، کارنگی توانسته است به عنوان بازیگری مستقل در مذاکرات و ابتکارات دیپلماتیک چندجانبه ایفای نقش کند.

نفوذ بر سیاست خارجی و روابط بین‌الملل

نفوذ کارنگی بر دیپلماسی را می‌توان در سطحی فراتر از تأثیرگذاری مستقیم بر دولت آمریکا نیز تحلیل کرد. این اندیشکده از طریق تعامل با نهادهای بین‌المللی، دولت‌های مختلف و شبکه‌های دیپلماتیک، بر شکل‌دهی به هنجارها و چارچوب‌های دیپلماسی بین‌المللی اثر می‌گذارد. به بیان دیگر، کارنگی بیش از آنکه بازیگری صرفاً ملی باشد، نهادی هنجار ساز در عرصه دیپلماسی جهانی است. پژوهشگران کارنگی اغلب در فرآیندهای مشورتی بین‌المللی مشارکت دارند و توصیه‌های آن‌ها در مذاکرات و ابتکارات دیپلماتیک مورد توجه قرار می‌گیرد. این نوع نفوذ، اگرچه غیرمستقیم است، اما از پایداری و عمق بیشتری برخوردار است. در مجموع کارنگی نهادی است که با بهره‌گیری از ساختار فراملی، تخصص گرایی و حضور فعال در عرصه دیپلماسی بین‌المللی، توانسته است در سطح جهانی بر سیاست خارجی و روابط بین‌الملل اثر گذارد. تجربه کارنگی نشان می‌دهد که گسترش دامنه نهادی و فراملی شدن، می‌تواند قدرت دیپلماتیک اندیشکده‌ها را افزایش دهد.

حکمرانی شریف؛ سطح عملکرد و نفوذ بر دیپلماسی

اندیشکده حکمرانی شریف به‌عنوان یکی از نهادهای نسبتاً نوپای اندیشه‌ورز در ایران، با هدف ارتقای دانش حکمرانی و سیاست عمومی شکل گرفته است. این اندیشکده که پیوند نزدیکی با دانشگاه صنعتی شریف دارد، از منظر نهادی در جایگاهی میان دانشگاه و نهادهای سیاست‌گذار قرار می‌گیرد. تحلیل نهاد گرایانه حکمرانی شریف نشان می‌دهد که این اندیشکده از ظرفیت علمی قابل‌توجهی برخوردار است، اما در زمینه نفوذ بر دیپلماسی و سیاست خارجی با محدودیت‌هایی مواجه است.

حکمرانی شریف در چارچوب نهادی دانشگاهی فعالیت می‌کند و همین امر به آن امکانات علمی و دسترسی به منابع انسانی متخصص می‌دهد. با این حال، وابستگی نهادی

به دانشگاه و فقدان استقلال مالی و سازمانی کامل، دامنه تلاش این اندیشکده را در عرصه دیپلماسی محدود می‌کند. از منظر نهادگرایی، این ساختار موجب می‌شود که حکمرانی شریف بیش از آنکه نهادی دیپلماتیک محور باشد، نهادی دانش‌محور باقی بماند. عدم وجود پیوندهای نهادی با وزارت امورخارجه و ساختار دیپلماسی رسمی، دسترسی این اندیشکده به فرآیندهای مذاکراتی و تصمیم‌گیری دیپلماتیک را محدود کرده است.

اندیشکده حکمرانی شریف در زمینه تولید دانش حکمرانی، سیاست عمومی و تحلیل‌های ساختاری عملکرد قابل قبولی دارد. گزارش‌ها و مطالعات این اندیشکده اغلب از عمق علمی و روش‌شناختی برخوردارند و برای مخاطبان تخصصی طراحی شده‌اند. با این حال، تمرکز اصلی این تولیدات بر مسائل داخلی و حکمرانی عمومی است و سیاست خارجی و دیپلماسی در اولویت دوم این اندیشکده قرار دارد. از منظر نهادگرایی عقلانی، این تمرکز محدود موجب کاهش جذابیت حکمرانی شریف برای دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان حوزه سیاست خارجی می‌شود. در نتیجه، ارتباط نهادی این اندیشکده با شبکه تصمیم‌سازی دیپلماتیک ضعیف‌تر است.

نفوذ بر دیپلماسی و ارتباط با دستگاه سیاست خارجی

نفوذ حکمرانی شریف بر دیپلماسی در مقایسه با اندیشکده‌های غربی محدود است. حضور این اندیشکده در فرآیندهای مشورتی وزارت امورخارجه و نشست‌های دیپلماتیک بیشتر ماهیتی تخصصی و دانشگاهی دارد و کمتر به تأثیرگذاری مستقیم بر مذاکرات و مواضع دیپلماتیک منجر می‌شود. این وضعیت را می‌توان ناشی از محدودیت‌های نهادی، فقدان کانال‌های ارتباطی منظم با بدنه دیپلماسی و نبود راهبرد مشخص برای ورود به عرصه دیپلماسی موازی دانست.

نفوذ حکمرانی شریف بر سیاست‌گذاری خارجی عمدتاً غیرمستقیم و در سطح کارشناسی است. این اندیشکده از طریق برگزاری نشست‌های تخصصی و ارائه مشاوره‌های علمی، به بهبود کیفیت تحلیل‌ها کمک می‌کند، اما نقش آن در شکل‌دهی به مذاکرات و فرآیندهای دیپلماتیک محدود است. از منظر نهادگرایی، این وضعیت نشان‌دهنده شکاف میان ظرفیت علمی و نفوذ دیپلماتیک است.

در مجموع اندیشکده حکمرانی شریف نمونه‌ای از نهادی است که از سرمایه علمی چشمگیری برخوردار است، اما به دلیل محدودیت‌های نهادی و فقدان ارتباط سازمان‌یافته با بدنه دیپلماسی، نتوانسته است نقش پررنگی در دیپلماسی ایران ایفا کند. این تجربه نشان می‌دهد که تولید دانش به‌تنهایی برای اثرگذاری دیپلماتیک کافی نیست و نیازمند راهبردهای نهادی و ارتباطی مکمل با دستگاه دیپلماسی است.

مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امورخارجه؛ سطح عملکرد و نفوذ بر دیپلماسی

مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امورخارجه جمهوری اسلامی ایران[1] یکی از مهم‌ترین نهادهای پژوهشی رسمی در حوزه سیاست خارجی کشور به شمار می‌رود. این مرکز که مأموریت اصلی آن پشتیبانی فکری و تحلیلی از دستگاه دیپلماسی است، از منظر نهادی جایگاهی متفاوت از سایر اندیشکده‌های مورد بررسی در این پژوهش دارد. تحلیل نهاد گرایانه این مرکز نشان می‌دهد که وابستگی مستقیم به وزارت امورخارجه، در عین فراهم‌سازی امکان نفوذ رسمی بر دیپلماسی، محدودیت‌هایی جدی در حوزه استقلال تحلیلی و نفوذ گفتمانی ایجاد کرده است.

مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی به‌عنوان نهادی وابسته به وزارت امورخارجه، در چارچوب ساختار بوروکراتیک دیپلماسی ایران فعالیت می‌کند. این وابستگی نهادی موجب می‌شود که مأموریت‌ها، اولویت‌ها و حتی چارچوب‌های تحلیلی این مرکز تا حد زیادی تابع سیاست‌های رسمی دیپلماسی کشور باشد. از منظر نهادگرایی تاریخی، این ساختار دولتی مسیر فعالیت مرکز را به‌گونه‌ای شکل داده که نقش آن بیشتر معطوف به پشتیبانی درون‌سازمانی از دیپلماسی رسمی است تا نفوذ مستقل بر فرآیندهای دیپلماتیک. در عین حال، این جایگاه سازمانی به این مرکز امکان دسترسی مستقیم به اطلاعات محرمانه، اسناد دیپلماتیک و مذاکره‌کنندگان را می‌دهد، امکانی که بسیاری از اندیشکده‌های غیردولتی از آن محروم هستند. بنابراین، ساختار نهادی مرکز نوعی «نفوذ

1, Institute of Political and International Studies (IPIS)

رسمی»[1] را برای آن فراهم می‌آورد، اما این نفوذ با هزینه کاهش استقلال تحلیلی و محدودیت در ارائه دیدگاه‌های انتقادی همراه است.

مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی در زمینه تولید گزارش‌ها و تحلیل‌های سیاست خارجی، به‌ویژه در حوزه‌های منطقه‌ای و دیپلماسی رسمی، عملکرد قابل‌توجهی دارد. پژوهش‌های این مرکز اغلب با هدف استفاده مستقیم در فرآیند تصمیم‌گیری وزارت امورخارجه و تیم‌های مذاکره‌کننده تهیه می‌شوند و از این رو، کاربردی و سیاست محورند. با این حال، از منظر نهادگرایی عقلانی، محدود بودن دامنه انتشار این پژوهش‌ها و محرمانه بودن بسیاری از آن‌ها، موجب کاهش امکان تبدیل آن‌ها به مرجع گفتمان ساز در محافل دیپلماتیک گسترده‌تر می‌شود. این وضعیت، تفاوت اساسی میان این مرکز مطالعاتی با اندیشکده‌هایی مانند بروکینگز و کارنگی را آشکار می‌کند که تولیدات خود را به صورت گسترده در دسترس دیپلمات‌ها، پژوهشگران و افکار عمومی بین‌المللی قرار می‌دهند.

نفوذ بر دیپلماسی و مذاکرات بین‌المللی

نفوذ مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی بر دیپلماسی ایران عمدتاً مستقیم و درون‌سازمانی است. این مرکز از طریق ارائه مشاوره‌های تحلیلی، گزارش‌های محرمانه، برگزاری نشست‌های تخصصی با دیپلمات‌ها و مشارکت در کارگروه‌های مذاکراتی، در فرآیند تصمیم‌سازی وزارت امورخارجه نقش ایفا می‌کند. با این حال، این نفوذ بیشتر در سطح تاکتیکی و اجرایی قابل مشاهده است و کمتر به شکل‌دهی به چارچوب‌های کلان دیپلماتیک و گفتمانی می‌انجامد. از منظر نهادگرایی جامعه‌شناختی، وابستگی سازمانی مرکز به وزارت خارجه موجب می‌شود که تحلیل‌های آن نتوانند به عنوان منبعی مستقل و بی‌طرف در مذاکرات بین‌المللی مطرح شوند.

نفوذ بر سیاست خارجی

به طور کلی، مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی نهادی است که از نفوذ رسمی بر دیپلماسی ایران برخوردار است، اما به دلیل محدودیت‌های نهادی و وابستگی دولتی، از نفوذ گفتمانی

2, Official influence

و مستقل کمتری بهره می‌برد. این به آن معناست که وابستگی به ساختار دیپلماسی رسمی، اگرچه دسترسی به فرآیندهای تصمیم‌گیری را تسهیل می‌کند، اما می‌تواند ظرفیت گفتمان سازی و مشروعیت علمی مستقل را کاهش دهد. مرکز مطالعات بیش از آنکه به عنوان اندیشکده‌ای مستقل ایفای نقش کند، به عنوان بازوی پژوهشی وزارت خارجه عمل می‌کند و همین امر نفوذ آن را عمدتاً به حوزه درون‌سازمانی محدود می‌سازد.

مقایسه تطبیقی چهار اندیشکده منتخب از منظر نفوذ بر دیپلماسی

شاخص‌های مقایسه ما شامل ساختار نهادی، عملکرد پژوهشی، نوع ارتباط با بدنه دیپلماسی و الگوی نفوذ بر سیاست خارجی این چهار اندیشکده است. اندیشکده‌های بروکینگز و کارنگی از استقلال نهادی بالا و منابع مالی متنوع برخوردارند و ارتباطی غیررسمی اما مؤثر با ساختار دیپلماسی دارند. حکمرانی شریف ساختاری دانشگاه محور دارد که دسترسی آن به بدنه دیپلماسی را محدود کرده است. مرکز مطالعات وزارت خارجه ساختاری دولتی دارد که دسترسی رسمی به فرآیندهای دیپلماتیک را برای آن فراهم می‌آورد، اما استقلال تحلیلی آن را کاهش می‌دهد. نهادگرایی تاریخی نشان می‌دهد که این تفاوت‌های ساختاری مسیرهای متفاوتی از توسعه نهادی و الگوهای متمایز نفوذ دیپلماتیک را رقم زده‌اند.

گرچه هر چهار اندیشکده از ظرفیت پژوهشی برخوردارند، اما جهت‌گیری تولید دانش آن‌ها متفاوت است. بروکینگز و کارنگی دانش سیاستی را با هدف تأثیرگذاری بر مذاکرات و فرآیندهای دیپلماتیک تولید می‌کنند. حکمرانی شریف بر تولید دانش تخصصی و دانشگاهی در حوزه حکمرانی تمرکز دارد که ارتباط محدودی با نیازهای دیپلماسی دارد. مرکز مطالعات وزارت خارجه بر تولید دانش کاربردی برای مصرف درون‌سازمانی متمرکز است که به دلیل محرمانه بودن، از ظرفیت گفتمان سازی بین‌المللی بی‌بهره است.

نفوذ بر دیپلماسی

نفوذ بر دیپلماسی موضوع اصلی این پژوهش و نقطه تمایز اصلی میان اندیشکده‌های غربی و ایرانی است. همان‌طور که دیدیم، بروکینگز و کارنگی با حضور فعال در فرآیندهای

مشورتی دیپلماتیک، مشارکت در مذاکرات بین‌المللی و برخورداری از پدیده «درب گردان» با مناصب دیپلماتیک، توانسته‌اند نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به دیپلماسی آمریکا و بلکه روندهای دیپلماتیک جهانی ایفا کنند. در مقابل، اندیشکده‌های ایرانی به دلایل نهادی، ساختاری و سیاسی، نفوذ محدودتری بر فرآیندهای دیپلماتیک دارند. حکمرانی شریف به دلیل فقدان ارتباط نهادی با وزارت خارجه و مرکز مطالعات به دلیل وابستگی ساختاری و محدودیت در استقلال تحلیلی، هر یک به شیوه‌ای از نفوذ مؤثر بر دیپلماسی بازمانده‌اند.

نوع اثرگذاری بر سیاست خارجی

اثرگذاری اندیشکده‌های غربی بر سیاست خارجی عمدتاً از مسیر نفوذ بر فرآیندهای دیپلماتیک، مذاکرات و جهت‌گیری‌های کلان دیپلماسی صورت می‌گیرد و ماهیتی راهبردی، پایدار و گفتمانی دارد. در حالی که اثرگذاری اندیشکده‌های ایرانی یا محدود به سطح کارشناسی و مشاوره‌های غیررسمی (حکمرانی شریف) یا رسمی و درون‌سازمانی (مرکز مطالعات وزارت خارجه) است. این تفاوت نشان‌دهنده نقش تعیین‌کننده ساختار نهادی در شکل‌دهی به الگوهای نفوذ دیپلماتیک است. این اندیشکده‌ها در مقایسه با اندیشکده‌های آمریکایی، تأثیرات ملموسی در مذاکرات و فرآیندهای تصمیم‌گیری دیپلماتیک ندارند. این گوناگونی ناشی از تفاوت‌های ساختاری، منابع مالی، اهداف و وابستگی‌های این نهادهاست(نوکده و دیگران، ۱۴۰۳: ۸۷).

در این زمینه، یک بررسی تطبیقی سیاست خارجی ایران و آمریکا در قبال کردستان عراق توسط دمیرچی و جاودانی مقدم (۱۴۰۲) صورت گرفته که می‌تواند افق تازه‌ای برای فهم تفاوت در نقش‌آفرینی اندیشکده‌ها بگشاید. آن‌ها نشان داده‌اند که سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال منطقه کردستان عراق، در چارچوب سیاست خارجی واقع‌گرایی تدافعی و مبتنی بر راهبرد موازنه تهدید دنبال شده است، در حالی که سیاست خارجی آمریکا در همین منطقه در قالب واقع‌گرایی تهاجمی و مبتنی بر راهبرد احاله مسئولیت قابل تحلیل است(دمیرچی و جاودانی مقدم،۱۴۰۲: ۸۵). این تفاوت پارادایمی، که ریشه در نوع نگاه هر دو کشور به تهدید، منافع و ابزارهای قدرت دارد، به روشنی

توضیح می‌دهد که چرا نهادهای فکری در دو سیستم سیاسی-دیپلماتیک کارکردهای متفاوتی پیدا می‌کنند. در نظامی با رویکرد تهاجمی (آمریکا)، اندیشکده‌ها به‌عنوان ابزارهای گسترش نفوذ، مشروعیت‌بخشی به اقدامات و تولید گفتمان‌های هنجاری در سطح فراملی عمل می‌کنند و از دسترسی گسترده و غیررسمی اما نظام‌مند به بدنه دیپلماسی برخوردارند. اما در نظامی با رویکرد تدافعی (ایران)، اندیشکده‌ها بیشتر به پشتیبانی تحلیلی از مواضع موجود و مشاوره درون‌سازمانی محدود می‌شوند و نقش تهاجمی و گفتمان‌ساز آن‌ها به شدت فروکاسته می‌شود. بنابراین، تفاوت در نفوذ اندیشکده‌های ایرانی و آمریکایی بر دیپلماسی، نه فقط محصول تفاوت در منابع یا استقلال نهادی، بلکه ریشه در پارادایم‌های کلان سیاست خارجی و برداشت از تهدید و فرصت در عرصه بین‌الملل دارد.

نقش بروکینگز و کارنگی در شکل‌دهی به دیپلماسی و مذاکرات بین‌المللی آمریکا

در نظام سیاسی آمریکا، اندیشکده‌ها نقشی فراتر از تولید دانش صرف ایفا می‌کنند و به یکی از مهم‌ترین بازیگران عرصه دیپلماسی موازی و مشاوره به تیم‌های مذاکره‌کننده تبدیل شده‌اند. در این میان، اندیشکده‌های بروکینگز و کارنگی از جمله برجسته‌ترین نهادهایی هستند که به‌طور مستمر و نظام‌مند در فرآیندهای دیپلماتیک و مذاکرات بین‌المللی نقش‌آفرینی می‌کنند و از این طریق، بر جهت‌گیری دیپلماسی آمریکا اثر می‌گذارند. اندیشکده بروکینگز با برخورداری از سرمایه نهادی بالا، شبکه گسترده کارشناسان و ارتباط مستمر با وزارت خارجه آمریکا، یکی از منابع اصلی مشاوره دیپلماتیک برای تیم‌های مذاکره‌کننده آمریکایی است. از منظر نهادگرایی جامعه‌شناختی، این حضور مستمر در فرآیندهای دیپلماتیک موجب تثبیت جایگاه بروکینگز به‌عنوان «مشاور معتمد» در دستگاه دیپلماسی آمریکا شده است(استون،۲۰۰۷: ۶۳).

این نقش بروکینگز در دیپلماسی صرفاً به ارائه مشاوره‌های مقطعی محدود نمی‌شود، بلکه این اندیشکده در تعیین چارچوب‌های مذاکراتی و دستور کار دیپلماتیک نقش دارد. تیم‌های مذاکره‌کننده آمریکایی در موضوعاتی چون مذاکرات هسته‌ای با ایران، روابط با چین، بحران‌های منطقه‌ای و مسائل امنیت بین‌الملل، اغلب از چارچوب‌ها و مفاهیمی

استفاده می‌کنند که پیش‌تر در گزارش‌ها و سیاست‌نامه‌های بروکینگز صورت‌بندی شده‌اند. بدین ترتیب، بروکینگز نه‌تنها تأمین‌کننده تحلیل، بلکه شکل‌دهنده دستور کار دیپلماتیک آمریکا نیز به شمار می‌رود(مک گان، ۲۰۲۰: ۵۸).

از سوی دیگر، اندیشکده کارنگی با رویکردی متمایز اما مکمل، نقش مهمی در جهت‌دهی به دیپلماسی چندجانبه و مذاکرات بین‌المللی ایفا می‌کند. تمرکز کارنگی بر مسائل راهبردی، امنیت بین‌الملل و کنترل تسلیحات موجب شده است که تحلیل‌های این اندیشکده به‌ویژه در مذاکرات چندجانبه و نهادهای بین‌المللی جایگاه ویژه‌ای داشته باشد. کارشناسان کارنگی اغلب در تیم‌های مشورتی مذاکرات بین‌المللی حضور دارند و به‌عنوان تحلیل‌گران مستقل و فراملی معرفی می‌شوند و این امر به افزایش مشروعیت دیپلماتیک آن‌ها کمک می‌کند(آبلسون، ۲۰۲۱: ۳۲۴).

همچنین ویژگی متمایز نقش کارنگی در دیپلماسی، تأکید بر تحلیل‌های چند سطحی و فراملی است. دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان آمریکایی در موضوعات حساس بین‌المللی، به‌ویژه در حوزه امنیت و کنترل تسلیحات، از تحلیل‌های کارنگی برای ارائه تصویری پیچیده‌تر و کمتر تقلیل گرایانه بهره می‌برند. این امر موجب می‌شود که کارنگی در فرآیندهای دیپلماتیک به‌عنوان نهادی «تسهیلگر مذاکره» عمل کند و از بن‌بست‌های دیپلماتیک جلوگیری کند.

از منظر نهادگرایی عقلانی، وزارت خارجه آمریکا و تیم‌های مذاکره‌کننده نیز در تعامل با اندیشکده‌ها رفتار عقلانی از خود نشان می‌دهند. استفاده از تحلیل‌های بروکینگز و کارنگی هزینه تولید محتوای تخصصی برای مذاکرات را کاهش و در عین حال، اعتبار حرفه‌ای مواضع دیپلماتیک آمریکا را افزایش می‌دهد. به همین دلیل، دیپلمات‌ها به‌طور مداوم به کارشناسان این اندیشکده‌ها رجوع می‌کنند و این رجوع مستمر، به بازتولید قدرت نهادی آن‌ها منجر می‌شود(ریچ، ۲۰۰۴:۱۸۶).

تأثیرگذاری بروکینگز و کارنگی بر دیپلماسی آمریکا صرفاً به سطح انتقال مشاوره‌های خاص خلاصه نمی‌شود، بلکه این اندیشکده‌ها در تعیین «مرزهای قابل قبول گفتمان دیپلماتیک» نیز نقش دارند. به بیان دیگر، آن‌ها مشخص می‌کنند که چه نوع مواضعی در

مذاکرات بین‌المللی قابل طرح و چه نوع دیدگاه‌هایی نامشروع یا غیرقابل دفاع تلقی می‌شوند. این کارکرد گفتمانی، یکی از مهم‌ترین اشکال قدرت نرم اندیشکده‌ها در عرصه دیپلماسی آمریکاست.

در نهایت، می‌توان گفت بروکینگز و کارنگی از طریق تعامل مستمر با بدنه دیپلماسی آمریکا، به بخشی از بازیگران کلیدی در شکل‌دهی به فرآیندهای مذاکراتی و تصمیم‌گیری دیپلماتیک تبدیل شده‌اند. این اندیشکده‌ها با تولید دانش سیاست محور، تربیت کارشناسان دیپلماتیک و ارائه چارچوب‌های مذاکراتی، به‌طور غیرمستقیم اما پایدار بر جهت‌گیری دیپلماسی آمریکا اثر می‌گذارند. بررسی نقش این نهادها نشان می‌دهد که در نظام سیاسی آمریکا، دیپلماسی رسمی و اندیشکده‌ها در یک رابطه نهادی هم‌افزا قرار دارند که نتیجه آن، تقویت قدرت چانه‌زنی و کارآمدی دیپلماتیک آمریکاست.

درس‌هایی از روندنگاری روابط ایران و روسیه برای تحلیل نهادی اندیشکده‌ها

نفوذ اندیشکده‌ها بر دیپلماسی را نیز نباید صرفاً در چارچوب ایستای قواعد و منابع نهادی تحلیل کرد، بلکه باید در بستر تحولات سیاسی داخلی و تغییرات محیط بین‌الملل بازتعریف نمود. حاج‌زرگرباشی و همکاران (۱۴۰۲) با بهره‌گیری از روش روندنگاری، به بررسی تداوم و تغییر در روابط ایران و روسیه نشان داده که تحولات دیپلماتیک می‌تواند بر ساختارهای نهادی تأثیر گذارد. به‌ویژه تأکید دارد که فهم روابط دو کشور نیازمند توجه به «تأثیرپذیری این مسئله از تحولات ساختاری سیاسی داخلی در دو کشور و عوامل و متغیرهای مستقل محیطی و بین‌المللی» است. به بیان دیگر، همان‌گونه که روابط ایران و روسیه در بستر زمان و تحت تأثیر روندهای تاریخی و متغیرهای محیطی شکل گرفته و دگرگون شده است، نقش و میزان اثرگذاری اندیشکده‌های ایرانی نیز تابعی از همین پویایی‌های نهادی و محیطی است. از این منظر، نهادگرایی تاریخی که در چارچوب نظری این پژوهش به کار رفته، با رویکرد روندنگاری یادشدهد همخوانی دارد و بر ضرورت توجه به «مسیر وابسته» و «نقاط عطف» در تحلیل تحولات دیپلماتیک و جایگاه نهادهای فکری تأکید می‌کند(حاج‌زرگرباشی و همکاران،۱۴۰۲: ۱۱۷).

نقش حکمرانی شریف و مرکز مطالعات سیاسی وزارت خارجه در دیپلماسی ایران

در ایران، اندیشکده‌ها به‌عنوان نهادهای واسط میان دانش تخصصی و دیپلماسی رسمی، نقش محدودی در تحلیل و شکل‌دهی به فرآیندهای دیپلماتیک دارند. برخلاف تجربه کشورهای غربی که اندیشکده‌ها و دستگاه دیپلماسی تعامل نسبتاً مستقل و شبکه‌ای دارند، در ایران ساختار نهادی به‌گونه‌ای است که بسیاری از اندیشکده‌ها یا وابسته به دانشگاه‌ها هستند و یا در چارچوب رسمی دولت فعالیت می‌کنند و هر دو الگو با محدودیت‌هایی در نفوذ بر دیپلماسی مواجه‌اند. حکمرانی شریف و مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امورخارجه دو نمونه بارز از این نوع نهادها هستند که هر یک به شیوه‌ای متفاوت بر فرآیندهای دیپلماتیک تأثیر می‌گذارند.

اندیشکده حکمرانی شریف که در چارچوب دانشگاه صنعتی شریف فعالیت می‌کند، عمدتاً به تولید دانش در حوزه حکمرانی، سیاست عمومی و تحلیل‌های داخلی می‌پردازد. این اندیشکده به دلیل ساختار دانشگاهی و استقلال نسبی از دولت، توانایی بیشتری در تحلیل مسائل سیاسی و حکمرانی دارد، اما به دلیل فقدان ارتباط نهادی با وزارت امورخارجه، دسترسی محدودی به فرآیندهای دیپلماتیک دارد. یافته‌ها و تحلیل‌های این اندیشکده از طریق نشست‌های تخصصی و یادداشت‌های تحلیلی، به‌طور غیرمستقیم در اختیار کارشناسان و دیپلمات‌ها قرار می‌گیرد، اما این تأثیرگذاری عمدتاً در سطح فردی و غیر نظام‌مند است. پژوهش‌های حکمرانی شریف، به‌ویژه در موضوعاتی مانند حکمرانی بین‌المللی و سیاست خارجی، گاهی مبنای تحلیل‌های کارشناسی در نشست‌های تخصصی مرتبط با دیپلماسی قرار می‌گیرند، با این حال عمل‌گرایی حکمرانی شریف گاهی به قیمت عدم شکل‌گیری یک خط فکری منسجم در حوزه دیپلماسی تمام شده است(سعد،۱۴۰۴: ۲).

نفوذ حکمرانی شریف بر دیپلماسی بیشتر به صورت غیرمستقیم و کارشناسی است تا تأثیرگذاری مستقیم بر مذاکرات و تصمیم‌گیری‌های دیپلماتیک. این اندیشکده با ارائه مطالعات عمیق، گزارش‌های تحلیلی و برگزاری کارگاه‌ها و سمینارهای تخصصی، امکان دسترسی دیپلمات‌ها و کارشناسان وزارت خارجه به تحلیل‌های معتبر را فراهم می‌کند. از

منظر نهادگرایی، این نفوذ محدود به دلیل چارچوب نهادی دانشگاهی، فقدان کانال‌های ارتباطی منظم با وزارت خارجه و نبود سازوکارهای نهادینه‌شده برای ورود به فرآیندهای دیپلماتیک قابل فهم است. دیپلمات‌ها و کارشناسان وزارت خارجه از تحلیل‌های ارائه‌شده برای پشتیبانی تحلیلی از مواضع خود استفاده می‌کنند، اما این استفاده اغلب در چارچوب محدودیت‌های بوروکراتیک و بدون ارجاع رسمی صورت می‌گیرد. با این حال، برخی کارشناسان این حوزه معتقدند اندیشکده‌ها می‌توانند ایده‌های خود را از لایه کارشناسی به سطح دیپلماتیک منتقل کنند، کاری که در ساختار رسمی بسیار زمان‌بر و پیچیده است. اندیشکده این زنجیره را کوتاه‌تر و مؤثرتر می‌کند(عطاران، ۱۴۰۴: ۴).

در مقابل، مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امورخارجه نقش متفاوتی در دیپلماسی ایران ایفا می‌کند. ساختار نهادی دولتی این مرکز به آن امکان دسترسی مستقیم به اطلاعات محرمانه، اسناد دیپلماتیک و شبکه‌های تصمیم‌گیری را می‌دهد، اما استقلال آن در حوزه تحلیل و مشاوره مستقل محدود است. تحلیل‌های این مرکز معمولاً در قالب گزارش‌های محرمانه، یادداشت‌های سیاستی و جلسات داخلی به تیم‌های مذاکره‌کننده و مقامات وزارت خارجه ارائه می‌شوند. از منظر نهادگرایی، این الگو نشان‌دهنده وابستگی تحلیل به ساختارهای دیپلماتیک رسمی و محدودیت استقلال تحلیلی است. مرکز مطالعات بیش از آنکه به عنوان اندیشکده‌ای مستقل با ظرفیت گفتمان سازی عمل کند، به عنوان بازوی پژوهشی وزارت امورخارجه ایفای نقش می‌کند و نفوذ آن عمدتاً به حوزه درون‌سازمانی محدود می‌ماند.

با مقایسه نقش حکمرانی شریف و مرکز وزارت امورخارجه، می‌توان دو الگوی متفاوت نفوذ بر دیپلماسی مشاهده کرد. حکمرانی شریف بیشتر به شکل غیرمستقیم، کارشناسی و تخصصی اثرگذار است و تأثیر آن بر فرآیندهای دیپلماتیک به تولید چارچوب‌های تحلیلی محدود می‌شود که ممکن است توسط دیپلمات‌ها مورد استفاده قرار گیرد، در حالی که مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امورخارجه از طریق کانال‌های رسمی و مستقیم، بر فرآیندهای مذاکراتی و تصمیم‌گیری دیپلماتیک تأثیر می‌گذارد. این تفاوت‌ها عمدتاً ناشی از ساختار نهادی، سطح استقلال و نوع مأموریت هر اندیشکده است.

نهادگرایی تاریخی و عقلانی نشان می‌دهد که استقلال نسبی حکمرانی شریف، به آن امکان می‌دهد تا تحلیل‌های علمی و داده محور تولید کند، اما محدودیت دسترسی به شبکه‌های دیپلماتیک، اثرگذاری آن را کاهش می‌دهد. در مقابل، وابستگی دولتی مرکز وزارت خارجه موجب شده است که نفوذ آن بر دیپلماسی مستقیم و درون‌سازمانی باشد، اما این نفوذ عمدتاً در چارچوب سیاست‌ها و مواضع رسمی محدود شده و از ظرفیت گفتمان سازی مستقل بی‌بهره است. از منظر نهادگرایی جامعه‌شناختی، مشروعیت تحلیل‌های هر دو نهاد در محافل دیپلماتیک با پذیرش حرفه‌ای کارشناسان و اعتبار نهادی آن‌ها تعیین می‌شود؛ حکمرانی شریف اعتبار علمی و مرکز وزارت خارجه اعتبار رسمی و قانونی دارد.

در مجموع نقش اندیشکده‌ها و مراکز پژوهشی ایرانی در شکل‌دهی به دیپلماسی کشور، ترکیبی از نفوذ کارشناسی محدود، پشتیبانی درون‌سازمانی و عدم حضور مؤثر در دیپلماسی موازی است. حکمرانی شریف با تمرکز بر تحلیل‌های تخصصی و علمی، ظرفیت فکری لازم برای پشتیبانی از دیپلماسی را فراهم می‌کند اما فاقد کانال‌های نهادی برای انتقال این ظرفیت به عرصه مذاکرات است. مرکز مطالعات وزارت خارجه نیز با وجود دسترسی مستقیم به فرآیندهای دیپلماتیک، به دلیل وابستگی ساختاری و محدودیت در استقلال تحلیلی، از ظرفیت نوآوری و گفتمان سازی مستقل بی‌بهره است. هر دو نهاد، اگرچه با محدودیت‌های نهادی مواجه‌اند، اما پتانسیل ایفای نقش مؤثرتر در دیپلماسی ایران را دارند، مشروط بر آنکه اصلاحات نهادی لازم در ساختار و کارکرد آن‌ها صورت پذیرد.

اثرگذاری تطبیقی بروکینگز، کارنگی، حکمرانی شریف و مرکز مطالعات سیاسی وزارت خارجه بر دیپلماسی و سیاست خارجی

نقش اندیشکده‌ها در فرآیند دیپلماسی و شکل‌دهی به سیاست خارجی می‌تواند دو سطح اصلی داشته باشد: ۱) اثرگذاری بر مذاکرات و تصمیم‌گیری دیپلماتیک و ۲) اثرگذاری بر گفتمان و چارچوب‌های فکری دیپلماسی. مقایسه تطبیقی چهار اندیشکده مورد مطالعه این پژوهش نشان می‌دهد میزان اثرگذاری هر اندیشکده تابع ساختار نهادی، استقلال، منابع و راهبردهای ارتباطی با بدنه دیپلماسی است.

اندیشکده‌های آمریکایی

اندیشکده بروکینگز به دلیل استقلال نهادی، شبکه‌سازی گسترده با وزارت خارجه و تولید مستمر تحلیل‌های سیاستی، به مرجع معتبر تیم‌های مذاکره‌کننده آمریکا تبدیل شده است(مک گان، ۲۰۲۰: ۵۷). پژوهش‌ها و توصیه‌نامه‌های بروکینگز اغلب در سطح وزارت خارجه، شورای امنیت ملی و تیم‌های مذاکره‌کننده مورد استفاده قرار می‌گیرند. حضور کارشناسان این اندیشکده در مناصب دیپلماتیک و پدیده «درب گردان» باعث می‌شود که توصیه‌ها و تحلیل‌های آن‌ها مستقیماً بر مذاکرات و تصمیم‌گیری دیپلماتیک اثرگذار باشد. بروکینگز توانسته با تولید چارچوب‌های تحلیلی دقیق، تیم‌های مذاکره‌کننده را به سمت الگوهای خاصی از دیپلماسی هدایت و نقش تعیین‌کننده‌ای در اولویت‌بندی موضوعات مذاکراتی ایفا کند.

کارنگی نیز با رویکرد فراملی و تخصصی در مسائل امنیت بین‌الملل، با تأکید بر تحلیل‌های جامع و چند سطحی بر مذاکرات بین‌المللی اثرگذار است. این اندیشکده با تمرکز بر کنترل تسلیحات، تحولات ژئوپلیتیکی و سیاست‌های قدرت‌های بزرگ، چارچوب‌های فکری پیچیده‌تری ارائه می‌دهد که دیپلمات‌ها و مذاکره‌کنندگان را به تحلیل مسائل جهانی به‌صورت دقیق‌تر و چندبعدی وادار می‌کند(استون،۲۰۰۷: ۹۳). اثرگذاری کارنگی بر دیپلماسی آمریکا عمدتاً غیرمستقیم اما عمیق است و موجب شکل‌گیری هنجارهای فکری در مذاکرات بین‌المللی می‌شود.

اثرگذاری بر گفتمان و چارچوب‌های فکری دیپلماسی

بروکینگز و کارنگی از طریق حضور مستمر کارشناسان خود در نشست‌های بین‌المللی، کارگروه‌های تخصصی و فرآیندهای مشورتی، به تولید و شکل‌دهی گفتمان دیپلماتیک می‌پردازند. بروکینگز با تحلیل‌های سیاست محور و کاربردی، دیپلمات‌ها را قادر می‌سازد تا مواضع خود را با استناد به تحلیل‌های معتبر توجیه کنند، در حالی که کارنگی با تحلیل‌های چند سطحی و فراملی، به تولید چارچوب‌های هنجاری در دیپلماسی بین‌المللی کمک می‌کند. به این ترتیب، دیپلماسی رسمی به بازتولید گفتمان‌های اندیشکده‌ها در سطح مذاکرات بین‌المللی کمک می‌کند و این فرآیند هم‌افزایی میان نهاد و دیپلماسی را ایجاد می‌نماید(ریچ،۲۰۰۴: ۲۱۸).

اندیشکده‌های ایرانی

اندیشکده حکمرانی شریف عمدتاً نقش کارشناسی و تخصصی در دیپلماسی دارد. ساختار دانشگاهی و استقلال نسبی این اندیشکده باعث می‌شود که تحلیل‌های آن علمی و داده محور باشد، اما دسترسی مستقیم به شبکه‌های دیپلماتیک رسمی محدود است. اثرگذاری آن بیشتر در سطح کارشناسی و مشاوره‌های غیررسمی است و دیپلمات‌ها و کارشناسان وزارت خارجه از تحلیل‌ها و گزارش‌های آن برای تقویت تحلیل‌های خود بهره می‌برند، اما این تأثیرگذاری نظام‌مند و نهادینه‌شده نیست (سعد، ۱۴۰۴: ۲). مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امورخارجه، با ساختار دولتی و وابستگی مستقیم به وزارت خارجه، اثرگذاری رسمی و مستقیم بر مذاکرات و تصمیم‌گیری دیپلماتیک دارد. تحلیل‌ها و توصیه‌های این مرکز، اغلب به شکل چارچوب‌های رسمی سیاستی برای تیم‌های مذاکره‌کننده به کار گرفته می‌شوند. این نوع اثرگذاری نهادی، امکان هماهنگی دقیق میان مذاکره‌کنندگان و پشتیبانی تحلیلی را فراهم می‌آورد، اما به دلیل محرمانه بودن و محدودیت در نقد و نوآوری، از انعطاف و پویایی لازم بی‌بهره است.

اثرگذاری بر گفتمان و چارچوب‌های فکری دیپلماسی

اندیشکده حکمرانی شریف نفوذ محدودی بر گفتمان دیپلماتیک ایران دارد. تحلیل‌ها و یافته‌های علمی آن بیشتر در قالب گزارش‌های تخصصی و کارگاه‌های آموزشی در اختیار کارشناسان قرار می‌گیرد و کمتر به شکل‌گیری گفتمان مسلط در دیپلماسی کشور منجر می‌شود. مرکز مطالعات سیاسی وزارت خارجه اثرگذاری بسیاری بر چارچوب‌های فکری دیپلماسی ایران دارد. این اثرگذاری شامل تعریف اولویت‌ها، چارچوب‌بندی مسائل و ارائه تحلیل‌های رسمی به تیم‌های مذاکره‌کننده است. این فرآیند باعث می‌شود که دیپلماسی ایران از انسجام و هماهنگی برخوردار باشد، اما تنوع دیدگاه‌ها و نوآوری تحلیلی در آن محدود می‌شود.

جمع‌بندی مقایسه تطبیقی

اول - مقایسه ساختاری و دسترسی:

از منظر ساختار نهادی، اندیشکده‌های بروکینگز و کارنگی هر دو مستقل و غیردولتی هستند، با این تفاوت که کارنگی ساختاری فراملی و دفاتر منطقه‌ای دارد. استقلال تحلیلی در هر دو در سطح بالایی قرار دارد و دسترسی آن‌ها به فرآیندهای دیپلماتیک از طریق کانال‌های غیررسمی اما گسترده و نظام‌مند صورت می‌گیرد. در مقابل، اندیشکده حکمرانی شریف ساختاری دانشگاه محور دارد و از استقلال تحلیلی نسبی برخوردار است، اما دسترسی آن به فرآیندهای دیپلماتیک بسیار محدود و عمدتاً مبتنی بر تماس‌های شخصی است. مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی اما ساختاری دولتی و وابسته به وزارت خارجه دارد؛ استقلال تحلیلی آن پایین است، در عوض دسترسی رسمی و درون‌سازمانی به فرآیندهای دیپلماتیک برایش فراهم شده است.

دوم - نوع نفوذ و دیپلماسی موازی:

نوع نفوذ در اندیشکده‌های آمریکایی ترکیبی از تأثیر مستقیم (از طریق پدیده «درب گردان» و حضور در کارگروه‌های مذاکراتی)، غیرمستقیم (ارجاع دیپلمات‌ها به گزارش‌ها) و گفتمانی (تعیین مرزهای قابل قبول دیپلماتیک) است. بروکینگز و کارنگی هر دو در دیپلماسی موازی نقش فعال و تعیین‌کننده‌ای دارند، با این تفاوت که کارنگی این نقش را در سطح فراملی و هنجار ساز ایفا می‌کند. در ایران، حکمرانی شریف نفوذی صرفاً کارشناسی و غیر نظام‌مند دارد و حضورش در دیپلماسی موازی ضعیف و حاشیه‌ای است. مرکز مطالعات وزارت خارجه نیز به دلیل وابستگی دولتی و رسمیت، عملاً از دیپلماسی موازی فاصله گرفته و نفوذش عمدتاً به مشاوره‌های تاکتیکی و درون‌سازمانی محدود می‌شود. پدیده «درب گردان» که در آمریکا قوی و نهادینه است، در هیچ‌یک از دو اندیشکده ایرانی مشاهده نمی‌شود (جابه‌جایی در مرکز مطالعات درون دولتی است و نه میان نهاد مستقل و دولت).

سوم - اثرگذاری بر گفتمان و جمع‌بندی تطبیقی:

از نظر اثرگذاری بر گفتمان دیپلماتیک، بروکینگز توانسته مرزهای گفتمان قابل قبول در مذاکرات را تعیین کند و کارنگی نیز در شکل‌دهی به هنجارهای دیپلماتیک جهانی نقش دارد. در ایران، حکمرانی شریف عملاً تأثیر گفتمانی ناچیزی دارد و مرکز مطالعات وزارت خارجه هرچند چارچوب رسمی دیپلماسی را تعیین می‌کند، اما این تعیین چارچوب فاقد تنوع دیدگاه و نقد مستقل است. به طور خلاصه، الگوی موفق غربی «استقلال بالا و دسترسی مؤثر غیررسمی» است، در حالی که اندیشکده‌های ایرانی یا از دسترسی محروم‌اند (حکمرانی شریف) یا استقلال ندارند (مرکز مطالعات وزارت خارجه) و به همین دلیل نمی‌توانند شکاف میان دانش و دیپلماسی را به طور مؤثر پر کنند.

نقش اندیشکده‌ها در بحران‌های بین‌المللی؛ آموزه‌هایی از بحران اوکراین

«رهیافت واقع‌گرایی تدافعی و نظریه موازنه تهدید والت» مقوله‌ای است که نوریان و احمدی (۱۴۰۴) با کاربست آن به تحلیل بحران اوکراین و تأثیر آن بر روابط ایران و روسیه پرداخته‌اند. آن‌ها نشان می‌دهند که این بحران با تعمیق درک تهدیدهای غرب در تهران و مسکو، زمینه‌های لازم برای همسویی و تقویت همکاری دو کشور در ابعاد سیاسی، اقتصادی، بین‌المللی، فضایی و نظامی را فراهم کرده و به‌نوعی نقطه عطفی در سیاست بین‌الملل محسوب می‌شود. این تحلیل برای موضوع اندیشکده‌ها و دیپلماسی درس مهمی در بر دارد: در شرایط بحرانی که ادراک تهدید تشدید می‌شود، دسترسی اندیشکده‌ها به فرآیندهای تصمیم‌گیری دیپلماتیک می‌تواند نقشی تعیین‌کننده در شکل‌دهی به تحلیل‌های تهدید و تأمین چارچوب‌های مفهومی مورد نیاز مذاکره‌کنندگان ایفا کند. با این حال، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اندیشکده‌های ایرانی در چنین بحران‌هایی عملاً غایب بوده‌اند؛ نه به این دلیل که ظرفیت علمی ندارند، بلکه به دلیل فقدان سازوکارهای نهادینه‌شده برای اتصال به دیپلماسی رسمی و همچنین محدودیت در دیپلماسی موازی. به‌عبارت دیگر، همان‌گونه که نوریان و احمدی نشان دادند که بحران اوکراین روابط ایران و روسیه را به سطح مشارکت جامع راهبردی ارتقا داده است(نوریان و احمدی،۱۴۰۴: ۷۹)، می‌توان پرسید که اندیشکده‌های ایرانی در شکل‌دهی به این ارتقای راهبردی چه

نقشی داشته‌اند؟ پاسخ این پژوهش نشان می‌دهد که این نقش بسیار ناچیز بوده و این خلأ، یکی از جلوه‌های همان شکاف نهادی میان دانش و سیاست در نظام دیپلماسی ایران است.

نتیجه‌گیری

علاوه بر سه ویژگی ساختار نهادی، استقلال و منابع اندیشکده‌ها، «ارتباط با بدنه دیپلماسی» است که بر میزان نفوذ آن‌ها بر مذاکرات و فرآیندهای تصمیم‌گیری دیپلماتیک تعیین‌کننده است. اندیشکده‌های غربی با ترکیب استقلال و راهبرد ارتباطی فعال با دستگاه دیپلماسی، نقش هم‌زمان در مذاکرات و گفتمان سازی دیپلماتیک دارند، اما اندیشکده‌های ایرانی تحت محدودیت نهادی و سیاسی، اثرگذاری دوگانه مشابه ندارند.

میزان اثرگذاری اندیشکده‌ها بر دیپلماسی و سیاست خارجی، تابعی از مجموعه‌ای از عوامل نهادی است که شامل استقلال سازمانی، منابع، شبکه‌سازی با بدنه دیپلماسی و توانایی مشارکت در دیپلماسی موازی می‌شود اندیشکده‌های آمریکایی (بروکینگز و کارنگی) علیرغم تفاوت در رویکرد (ملی در مقابل فراملی)، در سه ویژگی مشترک هستند: استقلال نهادی بالا، دسترسی غیررسمی اما نظام‌مند به بدنه دیپلماسی، و توانایی اثرگذاری هم‌زمان بر محتوای مذاکرات و گفتمان دیپلماتیک. در مقابل، اندیشکده‌های ایرانی دو شکافتگی نهادی را نشان می‌دهند: حکمرانی شریف از استقلال علمی نسبی برخوردار است اما از دسترسی به فرآیندهای دیپلماتیک محروم است (انزوای کارشناسی). مرکز مطالعات وزارت خارجه به فرآیندهای دیپلماتیک دسترسی کامل دارد اما از استقلال تحلیلی بی‌بهره است (درگیری دولتی). هیچ‌کدام از این دو الگو، ترکیب «استقلال + دسترسی مؤثر» را که وجه مشخص اندیشکده‌های اثرگذار غربی است، فراهم نمی‌کنند.

این وضعیت ضرورت بازاندیشی در جایگاه نهادی اندیشکده‌های ایرانی را برجسته می‌سازد. تجربه زیست حرفه‌ای این نویسنده در دو نهاد مرتبط یعنی خبر رسانه ملی به‌ویژه حضور در نیویورک و مقر سازمان ملل و نیز مدتی در معاونت سیاسی وزارت امورخارجه، گویای ضرورت بازتعریف نحوه ارتباط اندیشکده‌های ایرانی با دستگاه دیپلماسی است تا اثرگذاری بهتر و مؤثرتری بر فرآیندهای دیپلماتیک رقم بزنند. نهادگرایی نشان می‌دهد که بدون اصلاح بسترهای نهادی و ایجاد حلقه‌های واسط میان اندیشکده و ساختار

دیپلماسی، انتظار افزایش نفوذ اندیشکده‌ها بر دیپلماسی و سیاست خارجی ج.ا.ایران واقع‌بینانه نخواهد بود.

پیشنهادهای چهارگانه

برای این مهم پیشنهادهای چهارگانه ذیل ارائه می‌شود:

اول - افزایش استقلال نهادی اندیشکده‌های ایرانی

اندیشکده‌های ایرانی نیازمند استقلال بیشتر از ساختارهای دولتی و دانشگاهی هستند تا بتوانند تحلیل‌های مستقل و نوآورانه ارائه دهند. این استقلال باید همراه با ایجاد سازوکارهای تأمین مالی متنوع و پایدار باشد.

دوم - ایجاد سازوکارهای نهادی ارتباط با بدنه دیپلماسی

طراحی و استقرار کانال‌های ارتباطی نظام‌مند میان اندیشکده‌ها و وزارت امورخارجه، از جمله برنامه‌های مشترک تحقیقاتی، کارگروه‌های تخصصی و نشست‌های منظم با تیم‌های مذاکره‌کننده، می‌تواند به انتقال دانش و تحلیل به عرصه دیپلماسی کمک کند.

سوم - تقویت دیپلماسی موازی

اندیشکده‌های ایرانی باید با بهره‌گیری از ظرفیت‌های علمی و تخصصی خود، در نشست‌های غیررسمی با اندیشکده‌ها و کارشناسان سایر کشورها مشارکت فعال داشته باشند و به تسهیل مذاکرات و کاهش تنش‌های دیپلماتیک کمک کنند.

چهارم - تبدیل تولیدات علمی به محصولات دیپلماتیک

اندیشکده‌های ایرانی باید تولیدات علمی خود را به‌گونه‌ای طراحی کنند که قابلیت استفاده در مذاکرات و فرآیندهای دیپلماتیک را داشته باشد. تهیه پیش‌نویس توافقات، تولید سیاست‌نامه‌های کاربردی و ارائه تحلیل‌های متمرکز بر مسائل مذاکراتی، می‌تواند به افزایش نفوذ آن‌ها بر دیپلماسی کشور منجر شود.

منابع

پیرسون، پاول (۲۰۰۴) سیاست در بستر زمان: تاریخ، نهادها و تحلیل اجتماعی، مترجم محمد فاضلی (۱۴۰۴) چاپ چهارم، تهران، نشر نی

حاج‌زرگرباشی، سید روح‌الله؛ محمدی، سبحان و مکرمی‌پور، محمدباقر (۱۴۰۲) تداوم و تغییر در روابط ایران و روسیه؛ نگاهی از منظر روندنگاری، فصلنامه تعاملات دیپلماتیک، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۵۵-۱۱۷. https://doi.org/10.22034/dpiq.2023.195090

دمیرچی، علیرضا و جاودانی مقدم، مهدی (۱۴۰۲) بررسی تطبیقی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در قبال کردستان عراق (۲۰۲۳-۲۰۰۳)، فصلنامه تعاملات دیپلماتیک، دوره ۱، شماره ۴، صص ۸۵-۱۱۵. https://doi.org/10.22034/dpiq.2023.195089

رضایی، سید عابد (۱۴۰۴) بررسی تحلیلی نقش‌آفرینی اندیشکده‌ها در نظام‌های حکمرانی، سیاست‌گذاری عمومی (دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران)، تابستان ۱۴۰۴، دوره یازدهم، شماره ۲ (۲۰۲-۲۱۶)

سعد، علی (۱۴۰۴) اندیشکده‌ها چطور طرحی از الگوی اندیشه‌ورز ارائه می‌دهند؟ سلسله نشست‌های تراز، تهران، خانه اندیشه اندیشه‌ورزان https://iranthinktanks.com/how-do-think-tanks-present-a-blueprint-for-a-think-tank-model/

شکوری، ابراهیم و بختیاری رنانی، تهمینه (۱۴۰۳) آن‌ها چگونه تصمیم می‌گیرند؟ نقش اتاق‌های فکر آمریکایی در تصمیم‌گیری و گفتمان سازی، تهران، چاپ دوم، انتشارات سروش

صادقی قهرودی، امیرحسین (۱۴۰۳) تأمین مالی اندیشکده‌ها در ایران و جهان، تهران، انتشارات دنیای اقتصاد

عطاران، بردیا (۱۴۰۴) نقدی بر نسبت اندیشکده و رسانه؛ بحران روایت در اندیشکده‌های ایرانی، نشست تخصصی-ترویجی جایزه اثر با عنوان «درآمدی بر نسبت اندیشکده و رسانه» https://iranthinktanks.com/a-critique-of-the-relationship-between-think-tanks-and-the-media-the-narrative-crisis-in-iranian-think-tanks/

فتاحی، سجاد؛ قاسمی، روح‌الله، فکری، محمد و اینانلو، مینا (۱۳۹۸) ساختار و کارکرد اندیشکده‌ها، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی

معراجی، ابراهیم (۱۴۰۰) نقش اندیشکده‌ها در سیاست خارجی آمریکا، تهران، مرکز تحقیقات صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران

نوریان، اردشیر و احمدی، مرتضی (۱۴۰۴) بحران اوکراین ۲۰۲۲ و روابط دیپلماتیک ایران و روسیه، فصلنامه تعاملات دیپلماتیک، دوره ۳، شماره ۱۰، صص ۷۹-۱۱۶ https://doi.org/10.22034/dpiq.2025.540040.1049

نوکده، بهادر؛ میرکوشش، امیرهوشنگ و صدری، محمدفاضل (۱۴۰۳) راهبردهای پیشنهادی اندیشکده رند جهت مقابله با سیاست‌های منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران طی سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳ (بر اساس نظریه تصمیم‌گیری عقلایی)، *مطالعات راهبردی آمریکا*، ۱۳ (۴)، بهار ۱۴۰۳، ۱۱۲-۷۷ https://doi.org/10.47176/asr.2024.1200

References

Abelson, D. E. (2018) Do think tanks matter? Assessing the impact of public policy institutes (2nd ed.) McGill-Queen's University Press. https://doi.org/10.1515/9780773575417

Abelson, D. E. (2019) From generation to generation, International Review of Public Policy, 1, 238-249 https://doi.org/10.4000/irpp.672

Abelson, D. E., & Rastrick, C. J. (2021) Handbook on think tanks in public policy, Edward Elgar Publishing, , UK, ISBN:9781789901832 https://www.e-elgar.com/shop/usd/handbook-on-think-tanks-in-public-policy-9781789901832.html?srsltid=AfmBOoqhSC_vEr1Aw_xo4l15Lr811kG-FI0fBsudbz-Ggppfs61avfNf&utm_source=chatgpt.com

Almiron, N., & Xifra, J. (2021) Repensar los think tanks: Expertos Vs. impostores [Rethinking think tanks: Experts vs impostors]. Universidad de Zaragoza. https://doi.org/10.26754/uz.978-84-1340-359-5

Castillero-Ostio, E., Moreno-Cabanillas, A., & Rodriguez-Fernandez, L. (2025) The digital interactivity of US think tanks' communications, Frontiers in Political Science, Sec. Comparative Governance. https://doi.org/10.3389/fpos.2025.1524948

Emamian, S. M. S., & Bagheripour, R. (2024) The Iranian policy advisory system: Contained politicisation and emerging technicisation, Australian Journal of Public Administration, 83. https://doi.org/10.1111/1467-8500.12628

Fattahi, S., Ghasemi, R., Fekri, M., & Inanlou, M. (2019) Structure and function of think tanks, Elmi va Farhangi Publications. [In Persian]

Hall, P. A., & Taylor, R. C. R. (1996) Political science and the three new institutionalisms, Political Studies, 44(5), 936-957 https://colab.ws/articles/10.1111%2Fj.1467-9248.1996.tb00343.x?utm_source=chatgpt.com

Jones, P. (2015) Track two diplomacy in theory and practice, Stanford University Press. https://doi.org/10.1515/9780804796323

Keck, M. E., & Sikkink, K. (1998) Activists beyond borders: Advocacy networks in international politics, Cornell University Press. https://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt5hh13f

Lecours, A. (Ed.). (2005) New institutionalism: Theory and analysis, University of Toronto Press. https://utppublishing.com/doi/epdf/10.3138/9780802048813

Martinez, A. A., Castillo Esparcia, A., Serna-Ortega, A., & Marroquin-Velasquez, L. (2025) The global impact of lobbies and think tanks on democracy and policy, Frontiers in Political Science, Sec. Comparative Governance. https://doi.org/10.3389/fpos.2025.1663345

McGann, J. J. (2007) Think tanks and policy advice in the US: Academics, advisors and advocates, Routledge, UK, Oxfordshire

McGann, J. J., & Whelan, L. C. (2020) Global think tanks: Policy networks and governance, 2nd Edition, Global institutions, CUNY, NY, USA

Pour Ramezan, P., & Mohammadi, A. B. (2025) Evaluation of the role of think tanks in the foreign policy of the Islamic Republic of Iran and their level of influence, Iranian Research Letter of International Politics, 13(02), 258-280. https://doi.org/10.22067/irlip.2025.90341.1580

Rich, A. (2004) Think tanks, public policy, and the politics of expertise, Cambridge University Press, https://www.cambridge.org/core/books/think-tanks-public-policy-and-the-politics-of expertise/E1E8EF4BED25A5E8AA65ED11A24AF6E7?utm_source=chatgpt.com

Stone, D. (2007) Public policy analysis and think tanks, In F. Fischer, G. J. Miller, & M. S. Sidney (Eds.), Handbook of public policy analysis: Theory, politics, and methods (pp. 149-157). CRC Press.

Translated References into English

Haj Zargarbashi, Seyyed Ruhollah, & Mohammadi, Sobhan & Mokaremipour, Mohammad Bagher (2023) Continuity and Change in the Relations between Iran and Russia; A look from a Logging Perspective, Diplomatic Interactions Quarterly, 1(1), 117-155 https://doi.org/10.22034/dpiq.2023.195090 [In Persian]

Attaran, B. (2025) A critique of the relationship between think tanks and the media; the narrative crisis in Iranian think tanks, Specialized-promotional seminar of the "Effect Award" with the title "An Introduction to the Relationship between Think Tanks and Media". Tehran, Iran. https://iranthinktanks.com/a-critique-of-the-relationship-between-think-tanks-and-the-media-the-narrative-crisis-in-iranian-think-tanks [In Persian]

Damirchi, Alireza & Javdani Moghaddam, Mehdi (2023) A comparative study of the foreign policy of the Islamic Republic of Iran and the United States of America towards Iraqi Kurdistan (2003-2023), Diplomatic

Interactions Quarterly, 1(4), 85-115. https://doi.org/10.22034/dpiq.2023.195089 [In Persian]

Fattahi, S., Ghasemi, R., Fekri, M., & Inanlou, M. (2019) Structure and function of think tanks, Elmi va Farhangi Publications. [In Persian]

Mearaji, E. (2021) The role of think tanks in US foreign policy, IRIB Research Center. [In Persian]

Nokandeh, B., Mirkoush, A., & Sadri, M. F. (2024) RAND Corporation's proposed strategies to counter the Islamic Republic of Iran's regional policies (2021-2023) based on rational decision-making theory, American Strategic Studies, 13(4), 77-112. https://doi.org/10.47176/asr.2024.1200 [In Persian]

Noorian1, Ardeshir, & Ahmadi, Morteza (2025) The 2022 Ukraine crisis and Iran-Russia diplomatic relations, Diplomatic Interactions Quarterly, 3(10), 79-116 https://doi.org/10.22034/dpiq.2025.540040.1049 [In Persian]

Pierson, P. (2004/2025) Politics in time: History, institutions, and social analysis, (M. Fazeli, Trans.; 4th ed.). Nashr-e Ney. (Original work published 2004) [In Persian]

Rezaei, S. A. (2025) An analytical study of the role of think tanks in governance systems, Public Policy, 11(2), 202-216. [In Persian]

Sa'd, A. (2025) How do think tanks present a blueprint for a think-tank model?, Taraz seminar series, Tehran: Khane-ye Andishe-varzan. https://iranthinktanks.com/how-do-think-tanks-present-a-blueprint-for-a-think-tank-model [In Persian]

Sadeghi Ghahroudi, A. H. (2024) Think tank financing in Iran and the world, Donyaye Eghtesad Publications [In Persian]

Shakouri, E., & Bakhtiari Ranani, T. (2024) How do they decide? The role of American think tanks in decision-making and discourse building, (2nd ed.). Soroosh Publications. [In Persian]

استناد به این مقاله: شکوری، ابراهیم، رهبر، عباسعلی و برزگر، ابراهیم. (۱۴۰۴). تحلیل نهاد گرایانه نفوذ اندیشکده‌های ایرانی و آمریکایی بر دیپلماسی و سیاست خارجی. *تعاملات دیپلماتیک*، ۳(۱۲)، ۱۹۵- ۲۳۲. e250341 https://doi.org/10.22034/dpiq.2026.580227.1081

The *Diplomatic Interactions Research* Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License